

La Fè i la Poesía

DISCURS

DEL

M^llm. Sr. Dr. D. Josep Torras i Bages

BISBE DE VICH

en la "Festa de la Fè" celebrada a Ripoll

per la Joventut Catòlica de Barcelona

en lo XVI aniversari secular de la llibertat de la Iglesia

VICH

Imprenta de Lluçia Anglada

1913

La Fè i la Poesía

DISCURS

DEL

Mlm. Sr. Dr. D. Josep Torras i Bages

BISBE DE VICH

en la "Festa de la Fè" celebrada a Ripoll

per la Joventut Catòlica de Barcelona

en lo XVI aniversari secular de la llibertat de la Iglesia

VICH

Imprenta de Lluçia Anglada

1913

LA FÈ I LA POESIA

Tor cristià sent una intensa alegria en la commemoració setze vegades centenaria de la llibertat de la seva Fè, obtinguda pels edictes de l'Emperador Constantí. De des lo Vaticà, la paraula pontificia s'ha extès per tot lo món, i l'home creient ha recordat les lluites i combats, i les victories d'una nova especie, en que triomfà lo dèbil i humil sobre de lo fort i poderós, lo petit sobre de lo gran, sols per la força de l'esperit humà, influit per l'Esperit diví.

Roma ha vist peregrinacions de diferentes parts del món, que han anat a venerar les reliquies dels grans testimonis de la Fè, los màrtirs, qui amb la seva sang justificaren la sinceritat de la seva confessió cristiana: homens de diferentes llengues, costums i nacionalitats, qui, amb unitat d'esperit, han ratificat la seva obediencia al Vicari de Jesucrist, Mestre universal de l'Evangeli. I tota aquesta gent seguia una mateixa bandera, la Creu santa de la nostra redempció, i al voltant de l'obelisc de la plaça del Vaticà, coronat per la santa Creu, han repetit lo *Cristo venç*, *Cristo regna*, *Cristo impera*, que allí està escrit; com ja de des lo seu principi la Iglesia canta: Deu ha regnat de des la Creu.

Madrid ha contemplat també un magnífic espectacle. Per espai d'un mes, grans multituds han acudit a venerar la santa Creu; homens de superior eloqüència han ponderat la excel·lència de la nostra santa Religió, i explicat lo fet miraculós de la victòria cristiana; i homens i dones, vells i joves, rics i pobres, grans lletrats i homens sens lletres han pagat un públic homenatge d'amor a la santa Creu, en que morí Jesús per a salvar lo món.

Barcelona, capital de Catalunya, gran per la indústria i pel comerç, ha demostrat també en aquest solemne aniversari la grandesa del seu esperit, i cercant entre los nombrosos records que posseeix de la Creu de Jesús, ella que té la santa Creu per titular de la seva iglesia, escullí com lo millor símbol de la victòria cristiana, lo Sant Crist de Lepant, i lo passejà pels seus carrers; i el poble fidel, rendit d'amor a la presència de la veneranda imatge, la adorava pagant-li lo tribut públic de sumissió, fidelitat i filial afecte, com a Senyor i Pare.

I la Joventut Catòlica de Barcelona volent estendre l'homenatge, ha convidat a tots los catalans a venir a Ripoll, aon la santa Creu aparegué com a signe de victòria, i com símbol que designava, que havia d'ésser essencialment cristiana la substància de la nostra societat, que deriva d'aquestes serralades pirenenques, com los rius que reguen i fertilitzen los camps, i mouen les fàbriques de Catalunya. I com la essència del cristianisme és la Fè, coneixent la Joventut Catòlica de Barcelona, que la poesia és la que extén entre els homens amb major eficàcia los grans principis i els grans sentiments, ha volgut celebrar un Certàmen poètic i musical en honor de la Fè divina i salvadora, que és com lo fruit de l'arbre venerable de la santa Creu, a qual ombra viu lo més escullit del llinatge humà.

I no hi ha lloc com Ripoll, a Catalunya, per a celebrar-hi la poesia de la Fè. La Fè no és una poesia artística, però conté la poesia màxima, perquè enclou la Bellesa summa, eterna, la Vida perfecta, la Veritat lluminosa que

desperta i satisfà plenament l'apetit superior de la nostra ànima. És cert que mentres anem fent lo nostre viatge a la terra, no tehim la visió complerta de les coses eternes; però solament la seva ombra agita l'esperit, mou lo cor i robusteix l'acció. I de lo que us dic ne tenim un exemple vivent i evident en l'Emperador Constantí i en lo Comte Wifred: la obra d'aquests dos personatges fou determinada per la idea eterna. Per això, encara dura al cap de tantes centuries, i resisteix guerres, revolucions, cambis socials, mudances de llengua, d'hàbits i costums. La Fè sura sobre lo mar del món, per més vents i tempestats que hi haja, i escampa arreu la poesia de la vida. Ja Plató digué (1): "tot lo univers és plè d'enigmes poètics".

La poesia de la Fè no és la poesia de la il·lusió, no la constitueixen formes transitories i fantàstiques, ni jocs d'imaginació inconsistents. La poesia de la Fè no és una joguina espiritual per a passar bé el temps, un entreteniment delitós, una emoció de impressionisme; la poesia de la Fè és substancial, és la Bellesa fontal que's manifesta als homens, és com una revelació d'ordre natural de lo infinit i immens: així és lo *Credo* de Palestrina que vosaltres, los de l'Orfeó Català, canteu, així és lo Puigmal que tenim aquí prop; és clar que són formes, però són formes incommensurables, que ens sedueixen, i que ens alcen de la terra com lo carro de foc de Elías, i cavalcant en elles nos puguen amunt, i aleshores se obren los ulls de l'ànima per a guaitar visions de vida superior en un horitzó que no té límits; i en ell nos ha de guiar la llum de la Fè, si no volem caure en l'abím que tot ho draga, quedant nosaltres mateixos desvanescuts.

La Fè és la realitat del misteri que els homens mai haurien sabut explicar, i que explicà nostre Sr. Jesucrist; és aquell misteri amagat de des lo principi dels sigles, com diu Sant Pau, que en la plenitut dels temps explicà al món

(1) Alcibiades II, pàg. 47, ed. Basil. 1539.

Jesús de Nazaret, Fill de Deu i Redemptor nostre. I la gran poesia exerceix una verdadera seducció sobre dels homens, perquè està impregnada de misteri, i'l misteri, fassen lo que vulguen los positivistes, sempre dominarà lo nostre esperit, perquè en lo misteri viu. Lo misteri fòra de la Fè, ha fet i fa moltes víctimes, en la Fè fa als hèroes. Fòra de la Fè desvaneix, en la Fè conforta. Lo misteri en la Fè té una maravellosa força constructora, com ho demostren entre altres, lo fet de l'emperador Constantí i del Comte Wifred; fòra de la Fè té grandiositat però li falta força ordenadora; serveix per a esborrar, quan lo dit de Deu vol fer coses noves sobre la terra, com succeí en la torra de Babel i en la Revolució francesa. La agitació revolucionària prové del misteri; los revolucionaris senten lo misteri de la humanitat, i rebutjant la Fè que l'explica, l'estímul del misteri los desespera, com l'huracà recargola los abets del Pirineu. Per això la poesia del misteri fòra de la Fè és perturbadora: desfà la ciutat i l'home; porta lo ciutadà a la anarquia, i a l'home al suïcidi. És la poesia de les ruïnes.

Però nosaltres no estem per ruïnes. Nos ha portat a Ripoll un sentiment constructor. Lo meu antecessor, en la Sèu que restaurà Wifred, trobà per terra lo Monastir en que estem reunits, i volgué reconstruir-lo com un símbol; i tot Catalunya comprengué lo valor simbòlic de l'edifici ressucitat. Aquí hi ha les arrels de Catalunya, aquí estàn soterrats els òssos dels nostres pares, que han rebrotat: i ha renascut Catalunya. I tots nosaltres havem vingut a Ripoll, en aquest secular aniversari de la llibertat de la Fè pels edictes de Constantí, perquè en aquest Monastir lo Comte Wifred, servint d'instrument a la Providència divina que tot ho governa, formà lo nostre poble, i li estampà al front la senyal de la Creu, donant-li caràcter. Perquè la Creu formula lo gran misteri del llinatge humà, i en la arquitectura dels pobles, en les construccions socials, la Creu és la fórmula essencial que conté la harmonia humana, la llei de l'equilibri, l'ordre de la vida.

La armonia universal és un fruit que sols pot produir lo sant arbre de la Creu. De l'arbre del Paradís en vingué la discòrdia, la contradicció, la dissolució del nostre llinatge; de l'arbre del Calvari en vé la reconstrucció: la explicació de la excelsa jerarquia dels sers. En la consumació de les coses, en lo regne etern, a l'arribar la perfecció definitiva, la sublim jerarquia de la justícia i de la misericòrdia se manifestarà en tota la seva magnificència; més per a arribar-hi hem de seguir lo camí de la santa Creu. La Creu significa esforç i lluita, i la lluita suposa la rebel·lió. Sant Agustí deia que no hi havia res tant social per naturalesa i tan rebel·le per vici com la nostra naturalesa. Per això les grans lluites humanes han vingut després de la Creu, amb la qual Jesús volgué traure los vicis de la nostra naturalesa i restaurar-la. D'aquí vé que les lluites del nostre llinatge abans de la Creu eren bestials, principalment d'ordre material; després de la Creu son lluites de principis, de idees, son lluites més racionals; i la aspiració a la pau, a la implantació de la jerarquia sublim de la justícia, és lo lema de la gran lluita moderna, adoptada fins per les vehements concupiscències que esvaloten la actual societat.

La lluita de les passions contra la intel·ligència, de les tenebres contra la llum, de la carn contra l'esperit, va continguda dintre del gran misteri de la humanitat; i aquesta lluita comença, se desenrotlla i fineix dintre del misteri. Aquest misteri ha subsistit sempre en lo nostre llinatge, per això la poesia cobreix també com amb un vel transparent lo dramatisme humà, en major o menor grau segons lo misteri ha sigut més o menys desvanescut pels fills dels homens. Si fós possible que el materialisme dominés completament, si les passions arribessin a dominar la intel·ligència, si la carn ofegués a l'esperit, és a dir. si'l misteri se dissipava del tot en l'horitzó de la vida present, la poesia s'acabaria, com no existeix entre les besties, perquè aleshores entre la vida humana y la vida bestial hi

hauria sols diferencia de perfecció orgànica; i la poesia no es una funció del fetge, ni de la melsa, ni de la materia nerviosa, ni dels teixits de la carn. La augusta Sèu de la poesia és la intel·ligencia humana, i de dés d'ella s'extén com una unció suavíssima per tot l'organisme; i en això consisteix la poesia de la vida que s'extén per tot l'home. La poesia és l'orde diví en les coses terrenes; suprimint aquest orde, rebutjat lo misteri, convertit lo mar de la existencia, usant la bella imatge de l'Allighieri, en un mar de materia, la poesia desapareix, perque, com diu lo poeta florentí, la materia és sorda, i no pot respondre a les excitacions de l'Art.

Afortunadament los nostres contemporanis senten la influencia del misteri; i la inquietut de la gent moderna, tan sovint confessada, i la neurastenia que s'apodera avui de tans homens, son signes d'una agitació d'esperit, que cerca, i no troba, lo repòs que dona la Fè, a l'explicar i fixar lo misteri de la vida.

La Creu és l'arbre de la vida; i la poesia ha d'ésser vida per a ésser poesia verdadera. Si no és vida no és rès, perque aleshores és una cosa fòra de l'home, i de consegüent agena a éll. De manera que la poesia té una relació intrínseca amb la Creu. La Poesia és sostinguda per la Creu, s'emparra amb ella, s'extén sobre ella amb magnífica vegetació, i produeix fruits dolcíssims. Mes potser vosaltres me direu: la poesia es anterior a la Creu del Calvari, i això és molt cert; però la Creu existia ja en lo món abans que Jesús, senyor nostre, morís clavat en ella. Aparegué ja en lo Paradís terrenal després del pecat dels nostres primers pares, perque la Creu és lo símbol de la sublim lluita que comença amb lo llinatge humà i que'l Pare omnipotent promulgà, després de la desobediencia primera, com a llei de la nostra vida, segons nos conta lo sagrat llibre del Gènesis.

La Creu venia de molt lluny. La Iglesia la contempla representada baix molts signes durant lo curs de la vida

del nostre llinatge a la terra: la lluita entre'l bé i el mal, la adversitat de la carn contra l'esperit, la noble victòria de la virtut obtinguda amb lo propi sacrifici, eren com un dibuix imperfecte, però molt significatiu de la creu del Calvari. I aquest crepuscol de la lluminosa Creu de la Redempció humana se troba no sols en la sagrada poesia hebràica, sinó que també en la grega i en la llatina, i en totes les del món. Jesús en la creu significa la realització del misteri de la humanitat, que segons Sant Pau, estava abscondit de des lo principi dels sigles. Jesús clavat a la creu és un vencedor amb una victòria que abans lo món pressentia, però que no acabava de comprendre: la victòria de la vida. Un antic profeta, parlant en nom de Jesús ja havia dit: seré la teva mort, o mort. I realment la creu és lo símbol de la immortalitat, i la poesia es lo resplendor de la immortalitat, i la manifestació de la vida. Treta la Creu, la mort domina sobre el llinatge humà, i tota la història és una obra morta que no té cap finalitat.

La poesia perd la preeminència que'l nostre llinatge li ha concedit sobre les coses humanes, si no conté una essència de vida. Usant un llenguatge gentilic pot dir-se que la poesia és lo nèctar de la immortalitat; i sens la Creu del Calvari, la immortalitat verdadera i real, la existencia perdurable, desapareix del nostre llinatge: així com la terra se beu l'aigua de la pluja, també, quan lo materialisme domina, la terra absorbeix la vida dels homens. Si no hi ha cel tot ha d'anar a parar a la terra, desapareixent l'ideal que és la llum de la vida. Mes l'ideal per a ésser font de vida ha de tenir subsistencia propia, i els pobles artístics que no han disfrutat de la revelació, com una ombra d'aquesta, s'han fabricat un cel, és a dir, un estat de perfecció, una perfecció viva tal com pot cabre dins dels estrets límits de la nostra curta intel·ligencia; i així imaginaven l'Olimp, residencia, a son entendre, de l'ideal vivent.

Sant Pau al donar-nos la descripció de la Fè, nos dona la fórmula de l'ideal. Diu que és la substancia de les coses

que esperem. De manera que lo que esperem, lo que desitgem, lo perfet, la armonía i la Bellesa infinita, és una substancia, és una essencia real i verdadera, que encara que invisible en nostre actual estat, nos consta positivament la seva existencia, que's demostra amb arguments irresistibles. L'ordre summo de la Bellesa, lo món de la idealitat, lo regne de la perfecció, la armonía infinita, la justicia i l'amor absoluts, la delicia imperturbable, la llum inestingible que fa diàfana la existencia, és, segons Sant Pau, no una composició imaginativa, sinó una realitat, la realitat major; no una representació transitoria en la escena de la fantasia humana, sinó la existencia absoluta, i font de tota la existencia. I lo que Sant Pau diu per experiencia propia, porque ho vegé en èxtassis sublims i per divina revelació, abans, a sa manera, ho havia ensenyat Plató amb la intuició de la seva altíssima intel·ligencia: lo món és una ombra de la Bellesa infinita. I Sant Tomàs (1) relata la doctrina dels grans filosops de la antiguetat, coincidint tots ells, amb més o menys correcció, en que la bellesa mondana té una procedencia divina.

Per això deia Plató que la poesia estava plena d'enigmes. I en efecte, contemplant la poesia i l'art dels diferents pobles, veiem com lo diví, amb més o menys puresa, és la llum que alça la manifestació estètica de la bellesa per dessobre la comuna vulgaritat mondana: i com Deu és la realitat realíssima i la Vida essencial, les obres humanes, que anomenem artístiques, irradien un resplendor de vida. Sens dubte volia dir lo mateix que jo ara estic dient, aquell gran crític i filosof positivista qui feia consistir la bellesa artística de les coses en que tinguessen caràcter, porque lo caràcter és la concretació de la vida. Verdaderament la revelació divina completa la ciencia humana. Ella ens ensenya que la Fè és lo principi de la vida sobrenatural, i la Fè junta amb Deu la nostra intel·ligen-

(1) Comm. ad Heb. II.

cia, li obra l'horitzó de l'Infinit, i aleshores la vida agafa una intensitat superior que la fa prevaleixer. Per això la Fè nos fa immortals, i així com deien d'aquell mític personatge que tot lo que tocava ho convertia en or, la Fè tot ho immortalitza i ens revela un ordre en les coses, superior, una harmonia universal, una sublimitat de vida que comença en Deu i acaba en Deu, i la universalitat dels sers aleshores és no una poesia, sinó la mateixa poesia essencial i viventa. És la poesia de la realitat.

Per això amb la difusió de la fè vingué la difusió de la poesia, que ja no podia cabre en los motllos i en les formes per elegants que fossen de l'antic art literari; lo ví novell de l'Evangeli reventà lo bot vell, i'l món quedà inundat d'amor, predicant los Apòstols que sens amor no hi havia vida. Plató (1) ja equiparava la poesia i l'amor; i poesia, amor i vida se identifiquen, en tots los trànzits de la existencia humana, dins del cristianisme. Un criminal, un facinerós, quan rebutjant lo pecat se revesteix de la gracia cristiana, se transforma en un ser ideal, que pot ésser i ha sigut, l'hèroe d'un poema. És tanta la força estètica de la gracia de la conversió, que en ella fins lo pecat contribueix a la bellesa, i així és que a Maria Magdalena, sens injuriar-la, estant gloriosa en lo cel, li diem encara la Santa Pecadora. I diu Sant Agustí que'l misteri de la permissió del pecat en lo món, s'explica porque se'l fa contribuir així a la Bellesa i a la Glòria infinita. La mort que és una corrupció i una disolució, tractada amb lo pinzell d'un pintor cristià genial, o amb l'escarpell d'un esculptor insigne, ha sigut tema de obres admirables, que produeixen una noble i puríssima emoció estètica. De manera, que la gracia cristiana té una força infinitament superior a la gracia helènica; dista la gracia helènica de la gracia cristiana com la terra dista del cel. Per això Sant Pau amb la penetrant espasa de l'esperit cristià, que ell diu que's fica fins a la

(1) Convivium, pag. 632 *ibid.*

juntura de l'esperit i de la carn, desfeu totes aquelles belles ilusions, que's quedaren mortes i desvanescudes al influix de la infinita armonia de la realitat cristiana, que posseeix una gracia vivificant. No hi ha escena de la vida, no hi ha situació humana, no hi ha moment de la nostra existencia per insignificant que sia, que baix la influencia vivificant i lluminosa de la Fè no's revesteixi d'una dignitat poètica; perque la fè perfecta, segons la doctrina catòlica, ha d'estar informada de l'amor, i amor i gracia són una mateixa cosa. Per això lo més comú i vulgar baix la influencia de la gracia cristiana adquireix una sublim categoria. Un got d'aigua fresca que's donga a un assedegat per amor de Jesucrist, diu la revelació divina que mereix una recompensa eterna: perque aleshores aquest acte tan simple revesteix una bellesa infinita, és simplement un acte diví, un acte d'amor; i tot acte imperat per un amor pur i desinteressat, espiritual, encara que sia en l'ordre natural de les coses, resplandeix de bellesa, i per això en lo gènesis de la obra artística sempre hi concorria l'amor, a lo menos contrariat.

Dintre del cristianisme pràctic i sincer no hi ha cap vulgaritat, tot és lluminós, perque Jesús, nostre dolcíssim senyor i redemptor, deia: jo só la llum del món; i tots vosaltres sabeu que la llum material determina los efectes artístics en les arts plàstiques, i la llum intel·lectual los de les arts literaries, i que sens llum és impossible la contemplació estètica. Lo sagrat poeta hebràic ja cantà que tots participavem de la llum del Verb etern per a consol i alegria del nostre cor. A les fosques tothom està trist; per això de l'agnosticisme, que avui és de moda encara entre la gent vanitosa, no n'eixirà una poesia viable.

Vosaltres, los de la Joventut Catòlica de la gran Ciutat, rica i abundant de plaers i fastuositats, que sens una direcció superior porten al materialisme de la vida, haveu sentit, per la llei del contrast, la poesia de la vida cristiana, aquesta poesia universal, simple i sublim quals actors molt sovint són los humils de la terra, aquesta lluminosa

poesia de la realitat al costat de la qual les ficcions i faules més enginyoses queden fosques, i que és com un crepuscol de la poesia eterna; i per això haveu volgut venir a Ripoll a celebrar la poesia de la Fè. Successor, encara que indigne, de aquell Abat-Bisbe qui en la portada d'aquest Monastir, servint-li de ploma la crossa, com diu lo poeta, deixà

La Biblia al cor de Catalunya impresa,
present, passat i esdevenir del món,
vos ne don les gracies.

Los poetes i músics han correspost al vostre convit i han cantat la Fè, que junta l'enteniment de l'home amb la intel·ligencia divina, i reuneix als homens de tot lo món, fent del nostre llinatge una sola familia que amb accents del cor saluda al mateix Pare qui està en lo cel. Que sempre la llum penetrant i consoladora, que és Jesús, i son amor sens límits, regeixin lo ritme de la vostra inspiració, jo poetes i músics catalans!

No hi podia tampoc faltar en aquesta festa de pietat i de poesia l'Orfeo Català. Es l'Orfeo la veu sentimental de Catalunya, l'expressió de lo més íntim del nostre cor, la aroma de la vida indígena, l'art autòcten, porque és com una emanació del nostre poble, de la nostra tradició, de les nostres montanyes, dels nostres rius, dels nostres boscos, oliverars, camps i vinyes, de les nostres alegries, de les nostres tristesses, de les nostres esperances i de la nostra immortalitat. Que Deu vos conservi estimats cantaires de l'Orfeo, la sanitat de l'esperit, porque lo vostre cant, com un aire vivificant, contribueixi a mantenir la dignitat i puresa de la nostra vida popular.

De diferents punts de Catalunya, los qui esteu aquí reunits, haveu vingut a Ripoll, porque heu sentit la atracció d'aquest venerable Monastir, heu comprès com a Catalunya la festa de la Creu tenia son lloc propi aquí aon la enarbolà Wifred, rebrot de Constantí, tots dos pastors de

pobles; haveu sentit vibrar en vostre cor la veu del nostre poeta, quan al cantar la desfeta de les supersticions gentiliques que quedaven en aquestes serres pirenenques, pululant lo misteri inexplicat en forma de genis, goges i fades entre'ls mars de boira, en les glaceres, cascates, llacs i coves, apareixia la creu lluminosa sostinguda per les mans de monjos i de guerrers en lo mateix principi de Catalunya, i presidia la gestació del nostre poble, explicant lo poeta com la llum de la creu redemptora dissipà la boira dels esperits, com lo sol desfà les bromes, inaugurant-se un nou poble que's caracteritza amb lo mot de clar i català. Claretat divina que dóna seguretat, conçol, fermesa i feconditat: claretat divina que és la poesia de la realitat, propia dels pobles pràctics, qui posseits de la fè cristiana, fan lo camí mirant aon posen los peus, però guiats sempre per la llum soberana que condueix als homens a la vida de la immortalitat, que Cristo ens meresqué clavat en lo sant arbre de la Creu.

La força poètica de la fè engendrant, sostenint, engrandint i fent immortal a Catalunya la cantà lo poeta Verdaguer; ell cantà la llum dissipant les tenebres, la concentració cristiana en les serres pirenenques que després devia expandirse per l'Espanya oriental, portant la civilització que devalla de la Creu, de dés aquestes farrenyes montanyes als vergers de Valencia i de Mallorca. Tot això ho cantà lo poeta Verdaguer en lo poema que dedicà al Naixement de Catalunya, i jo no sé acabar aquest parlament, sinó recordant los versos amb que l'estimat poeta i amic fineix lo seu poema:

.
Puig Deu t'empeny, jo Catalunya! avant.

Avant: per monts, per terra i mars no't pares,
ja t'és petit per trono el Pirineu,
per ésser gran avui te despertares
a l'ombra de la Creu.

